

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A feltételes szabadságra bocsátás próbaidejének meghosszabbodása a bírói gyakorlatban

A téma aktualitását az indokolja, hogy a büntető anyagi jog általános részében van arra vonatkozó szabály (Btk. 91. § /2/ és /3/ bekezdése), amely bizonyos esetekben a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés próbaidejének meghosszabbodását rendeli, míg a feltételes szabadság próbaidejének meghosszabbodására nincs ezzel összhangban álló kifejezett rendelkezés.

A kérdés feltevése megértéséhez a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés és a feltételes szabadság próbaideje tartamára vonatkozó törvényi rendelkezések összehasonlítása szükséges.

I. A törvényszöveg értelmezése:

A Büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban Btk.) jelenleg hatályos 89. - 91/B §-a a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztéséről és részbeni felfüggesztéséről az alábbi közös szabályokat tartalmazza:

89. § /1/ bekezdése: A két évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtása próbaidőre felfüggeszthető, ha - különösen az elkövető személyi körülményeire figyelemmel - alaposan feltehető, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető. A /2/ bekezdés a próbaidő tartamáról akként rendelkezik, hogy az két évtől öt évig terjedhet, de a felfüggesztett résznél rövidebb nem lehet. A próbaidőt években és hónapokban kell meghatározni. A próbaidő a végrehajtandó rész letöltése után kezdődik. A szabadságvesztés végrehajtandó részéből az elítélt nem bocsátható feltételes szabadságra (90. § /3/ bekezdése).

A szabadságvesztés részben felfüggesztésére a Btk. 90. §-a az alábbiakat rendeli: a két évet meghaladó, de öt évnél nem hosszabb tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén a szabadságvesztés fele részének végrehajtása próbaidőre felfüggeszthető, ha - különösen az elkövető személyi körülményeire figyelemmel - alaposan feltehető, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető. Ebben az esetben a próbaidő tartama két évtől öt évig terjedhet, de a

felfüggesztett résznél rövidebb nem lehet. A próbaidőt években és hónapokban kell meghatározni. A próbaidő a végrehajtandó rész letöltése után kezdődik és a szabadságvesztés végrehajtandó részéből az elítélt nem bocsátható feltételes szabadságra.

A Btk. 91. § /1/ bekezdés meghatározza, hogy a szabadságvesztés végrehajtása milyen esetekben nem függeszthető fel; ha az elkövető erőszakos többszörös visszaeső, ha a bűncselekményt bünszervezetben követte el és a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés végrehajtásának befejezése előtt vagy felfüggesztésének próbaideje alatt követte el.

A **/2/ bekezdés** szerint ha az elkövetőn olyan szabadságvesztést hajtanak végre, amely miatt a felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtását nem lehet elrendelni, akkor a próbaidő a szabadságvesztés tartamával meghosszabbodik.

A **/3/ bekezdés** rendelkezik arról, hogy a **/2/ bekezdés** szerinti rendelkezést a közérdekű munka és pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés esetén is alkalmazni kell.

A Btk. 47. - 48/A §-a tartalmaz rendelkezéseket a feltételes szabadságról, amelyekből a próbaidő tartamára vonatkozó szabályok megvilágítása érdekében az alábbiakat emelem ki:

A Btk. 47. § /1/ bekezdése szerint a bíróság a határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítéltet feltételes szabadságra bocsátja, ha - különösen a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartására és arra a készségére tekintettel, hogy törvénytisztelő életmódot fog folytatni - alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.

A **/3/ bekezdés** alapján a három évet meg nem haladó szabadságvesztés kiszabása esetén - különös méltánylást érdemlő esetben - a bíróság ítéletében akként rendelkezhet, hogy az elítélt a büntetése fele részének letöltése után feltételes szabadságra bocsátható.

A feltételes szabadság tartama azonos a szabadságvesztés hátralevő részével, de legalább egy év, életfogytig tartó szabadságvesztés esetén tizenöt év (**Btk. 48. § /1/ bekezdése**). Ha a szabadságvesztés hátralevő része egy évnél rövidebb, és végrehajtását nem rendelték el, a büntetést - a feltételes szabadság letelte után - a hátralevő rész utolsó napjával kell kitöltöttnek tekinteni (Btk. 48. § /2/ bekezdése).

A 48/A § rendelkezései szerint, ha az elítélttel szemben több határozott ideig tartó, összbüntetésbe nem foglalható szabadságvesztést kell végrehajtani - ideértve a pénzbüntetés vagy a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztést is -, és a szabadságvesztések folyamatos végrehajtása során a bíróság az elítéltet bármely szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátotta, a szabadságvesztés mindaddig nem kezdhető meg, amíg az elítélt más szabadságvesztést tölt. Ha a bíróság az elítéltet több szabadságvesztésből bocsátotta feltételes szabadságra, az elítélt a több feltételes szabadságot egyidejűleg párhuzamosan tölti.

A szabadságvesztés végrehajtásának részbeni felfüggesztése és a feltételes szabadságra bocsátás külön jogintézmények, amelyek kriminálpolitikai céljai is eltérőek. A feltételes szabadságra bocsátás a elítélt társadalomba való visszailleszkedését hivatott biztosítani, ezért alkalmazása az elítéltnak a büntetés végrehajtása során tanúsított magatartásától függ. Ezzel szemben a szabadságvesztés végrehajtásának részbeni felfüggesztésénél a bíróság az elkövető elbírálás előtti magatartását veszi figyelembe.

Fontos kiemelni, hogy mindkét jogintézmény közös jellemzője, hogy kedvezményt nyújt az elkövető számára.

Amíg azonban a *feltételes szabadság kedvezménye* a büntetés-végrehajtási bíró mérlegelésétől függ, addig a *szabadságvesztés végrehajtásának részbeni felfüggesztése* esetén az elítélt a végrehajtandó büntetés-rész kiállása után az ítéleterejénél fogva szabadul.

A törvény értelmében a szabadságvesztés végrehajtásának részbeni felfüggesztésére a két évet meghaladó, de öt évnél nem hosszabb tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén van lehetőség. Ezzel a részbeni felfüggesztés alkalmazása ott kezdődik, ahol a teljes felfüggesztés lehetősége véget ér.

A hatályos Btk.-nak azon a rendelkezésén, amely szerint ha az elkövetőn olyan szabadságvesztést hajtanak végre, amely miatt a felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtását nem rendelték el, a próbaidő meghosszabbodik az utóbb kiszabott szabadságvesztés tartamával.

A törvény módosítja a hatályos törvény felfüggesztett büntetések „találkozása” esetén irányadó szabályozást. Jelenleg, ha az elkövetőt többször ítélik azonos nemű próbaidőre, felfüggesztett büntetésre és még egyik büntetés próbaideje sem telt el, az előző büntetés próbaideje meghosszabbodik az utóbbi büntetés próbaidejének leteltéig. Eszerint két vagy több felfüggesztett szabadságvesztés „találkozása” esetén a korábbi büntetés felfüggesztésének a próbaideje meghosszabbodik a későbbi büntetés próbaidejének leteltéig, azonban ez fordítva nem igaz. Ha tehát az utóbb kiszabott büntetés felfüggesztésének a próbaideje telik le előbb, az nem hosszabbodik meg az előzőbüntetés próbaidejének az elteltéig, ilyen esetben a két próbaidőt egymástól függetlenül kell elbírálni.

A fentiekben kifejtett jogszabályhelyekkel kapcsolatban indokolt rámutatni:

Álláspontom szerint nincs arra vonatkozó rendelkezés, hogy ha az elítélt a feltételes szabadságra bocsátása folytán már szabadult a fogva-tartásából és vele szemben a feltételes szabadság próbaidejének tartama alatt olyan szabadságvesztést hajtanak végre, amely miatt a feltételes szabadságot nem lehet megszüntetni, vagy más ügyben előzetes fogva-tartásba helyezik, avagy vele szemben pénzbüntetés, illetőleg közérdekű munka büntetés átváltoztatása miatt végrehajtandó szabadságvesztést kell foganatba venni, a feltételes szabadság próbaideje ezen idő alatt telik, avagy a Btk. 91. § /2/ és /3/ bekezdésében a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés próbaidejére vonatkozó szabályok szerint meghosszabbodik.

Erre vonatkozó szabályok hiányában előfordulhat, hogy az elítélt a feltételes szabadság próbaidejét eredményesen letölti úgy, hogy valójában csak rövid ideig van szabadlábon.

Véleményem szerint amennyiben a Btk. 48. §-a tartalmazná a Btk. 91. § /2/ és /3/ bekezdésével azonos szabályt, ez nem fordulhatna elő.

A probléma felvetését az alábbi körülmények indokolják:

- *Megtörténhet*, hogy a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés próbaideje alatt a terhelt olyan ügyben van előzetes fogva-tartásban, ami miatt - jogerős ítélettel kiszabott végrehajtandó

szabadságvesztés büntetésre ítélik, azonban - a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés végrehajtását nem lehet elrendelni.

- *Az is előfordulhat*, hogy az elítélt a feltételes szabadság próbaidejének töltését annak esedékessé válásakor valójában nem kezdi meg, azaz nem lesz szabadlábra helyezve, mert vele szemben más - olyan ügyben, ami miatt a feltételes szabadságot nem lehet megszüntetni - ügyben előzetes letartóztatást rendelték el.

- *Az is gyakran előfordul*, hogy az elítélt a feltételes szabadságra bocsátás folytán szabadlábra kerül, majd vele szemben a feltételes szabadság próbaideje alatt olyan - pénzbüntetés vagy közérdekű munka helyébe lépő - szabadságvesztést hajtanak végre, illetőleg olyan előzetes fogvatartást rendelnek el, ami miatt a feltételes szabadságot nem lehet megszüntetni.

A jelzett esetekben a felfüggesztett szabadságvesztés és a feltételes szabadság próbaideje „eredményesen” eltelik úgy, hogy a terhelt a próbaidő, vagy annak hosszabb-rövidebb tartama alatt

nincs szabadlábon, miért is az a jogalkotói feltevés, hogy a büntetés a célját annak végrehajtása nélkül is (Btk. 89. § /1/ bekezdése), illetőleg további szabadságelvonás nélkül is (Btk. 47. § /1/ bekezdés) eléri, csupán illúzióvá válik. Az általam javasolt módosítással a feltételes szabadság próbaideje és a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje meghosszabbodása egymással összhangban állóvá válna.

A felfüggesztett szabadságvesztés büntetés próbaidejének meghosszabbodására van törvényi rendelkezés, Büntető jogegységi határozat (2/2006. és 3/2002.) és számos iránymutató esetei döntés, azonban azt mégsem minden bíróság értelmezi egységesen. Egy ilyen eseti példával szeretném a felvetésem szemléltetni.

„ A városi bíróság a terheltet a 2005. június 23-án kihirdetett ítéletével súlyos testi sértés büntette (Btk. 170. § /1/ és /2/ bekezdése) miatt, mint visszaesőt 8 hónap börtönbüntetésre és a közügyek gyakorlásától 2 év eltiltásra ítélte. A Katonai Bíróság jogerős határozatával kiszabott szabadságvesztés büntetés végrehajtása során engedélyezett feltételes szabadságot megszüntette és megállapította, hogy a terhelt feltételes szabadságra nem bocsátható.

A védelmi fellebbezések folytán eljáró megyei bíróság, mint másodfokú bíróság a 2006. május 8.

napján meghozott ítéletével az elsőfokú határozatot megváltoztatta és elrendelte a városi bíróság korábbi, 2001. december 11. napján jogerős ítéletével kiszabott - végrehajtásában 2 év próbaidőre felfüggesztett - 6 hónap börtönbüntetés végrehajtását.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bírósági ítélete személyi részének adatait kiegészítette azzal, hogy a terhelt a Katonai Bíróság előtt folyamatban volt büntetőeljárás során 2000. november 7. napjától előzetes fogva-tartásban volt, majd a jogerős ítélettel kiszabott szabadságvesztés büntetés végrehajtását foganatba vették úgy, hogy nem lett szabadlábra helyezve.

A felfüggesztett szabadságvesztés büntetést kiszabó városi bírósági ítélet meghozatalakor a terhelt fogva-tartásban volt, majd a jogerős ítélettel kiszabott szabadságvesztés büntetés végrehajtása során engedélyezett feltételes szabadság kedvezményével szabadult 2004. augusztus 7. napján. A másodfokú bíróság jogerős határozata szerint a terhelt feltételes szabadságának próbaideje a tényleges szabadulásakor, azaz 2004. augusztus 7. napján kezdődött. A terhelt a súlyos testi sértés büntetteként értékelt cselekményét 2004. szeptember 7. napján, a feltételes szabadság, egyben a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés próbaideje alatt követte el, ezért nem csupán a feltételes szabadság megszüntetéséről, hanem a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés végrehajtásáról is rendelkezett.

Az összbüntetésbe foglalásra hatáskörrel rendelkező illetékes katonai bíróság az összbüntetésbe foglalás iránti eljárást felfüggesztette azért, mert álláspontja szerint a másodfokú bíróság felfüggesztett szabadságvesztés büntetés végrehajtását elrendelő rendelkezése nem felel meg a büntető anyagi jog szabályainak, mivel a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés próbaideje az ítélet jogerőre emelkedésétől számított két év elteltével - 2003. december 10. napján - letelt.

A Katonai Bíróság ezért a megyei bíróság elnökéhez címzetten e rendelkezés hivatalból történő felülvizsgálatát, a Be. 572. §-a szerinti különleges eljárás lefolytatását kezdeményezte.

A megyei bíróság másodfokú tanácsa nem látott okot a jogerős határozatába foglalt rendelkezés hivatalból történő felülvizsgálatára, azonban a Katonai Tanács átíratát megküldte a különleges eljárás kezdeményezésére jogosult helyi ügyészség részére az indítványtétel megfontolására.

A helyi ügyészség nem kezdeményezte a jogerős határozat felfüggesztett szabadságvesztés büntetés végrehajtását elrendelő rendelkezésének a felülvizsgálatát, így a Katonai Tanács az összbüntetés eljárást lefolytatta, a terhelt büntetéseit összbüntetésbe foglalta.”

II. Mindezt alapul véve javaslatom a következő:

Az előzetes fogva-tartás beszámításával kapcsolatosan a Btk. 91. § /2/ bekezdésének módosítása oly módon, hogy a jelenlegi helyett az alábbi szöveg legyen:

Ha az elkövetőn olyan szabadságvesztést hajtanak végre, amely miatt a felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtását nem lehet elrendelni, akkor a próbaidő a jogerős ítélettel kiszabott szabadságvesztés és az ilyen ügyben alkalmazott előzetes fogva-tartás tartamával meghosszabbodik.

A feltételes szabadságra vonatkozó Btk. 48. § az alábbi /5/ bekezdéssel egészüljön ki:

Ha az elkövetőn a feltételes szabadságra bocsátása után, a próbaidő tartama alatt

- olyan jogerős ítélettel kiszabott szabadságvesztést hajtanak végre, amely miatt a feltételes szabadságot nem lehet megszüntetni, akkor a feltételes szabadság próbaideje a szabadságvesztés és az ilyen ügyben alkalmazott előzetes fogva-tartás, valamint
- pénzbüntetés vagy közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés tartamával meghosszabbodik.